

допомогли стимулювати енергетичну незалежність, наприклад, через:

Пошук альтернативних джерел енергії: розвиток альтернативної енергетики та постачання газу через реверсні потоки з Європи.

Заміщення російського газу: завдяки співпраці з європейськими партнерами Україна зменшила свою залежність від російського газу.

Санкції показали свою ефективність у короткостроковій перспективі, призвівши до зниження економічного потенціалу росії та обмеження її можливостей вести агресивну політику.

Проте санкції не змогли змусити росію змінити свою політику щодо України, а також мали негативні наслідки для економік країн, які їх вводять. Україна вииграє від введених міжнародних санкцій проти росії, оскільки вони знижують агресивні можливості росії, обмежуючи її економічні ресурси. Вони є частиною широкого пакету заходів, спрямованих на стримування військових амбіцій росії.

Санкції проти росії стали одним із важливих чинників, що підтвердили підтримку України з боку Заходу. Україна отримала більшу допомогу в політичній, економічній та військовій сферах.

Економічні санкції можуть мати обмежений ефект, якщо країна-агресор має достатні внутрішні резерви або якщо інші держави не приєднуються до санкцій. Однак для росії санкції стали значним фактором економічної та політичної ізоляції. Оскільки санкції самі собою не є універсальним рішенням, важливо поєднувати їх з іншими дипломатичними, військовими та політичними заходами для забезпечення глобальної безпеки та стабільності в Україні. Для України економічні санкції проти росії стали важливим елементом міжнародної підтримки та допомогли зміцнити національну безпеку, хоча їх економічні наслідки для країни вимагають подальших зусиль щодо диверсифікації економічних партнерів.

1. Артеменко Ю. І. Міжнародні економічні санкції: теорія і практика. Київ : Наукова думка. 2020.
2. Левченко І. С. Економічні санкції та їх роль у міжнародних відносинах. Львів : Вид-во Львівської політехніки. 2019.
3. Фесенко А. І. Економічні санкції як інструмент міжнародного тиску. *Журнал міжнародної політики*. 2021. 24(2). С. 65–80.
4. Білодід І. М. Актуальні аспекти економічних санкцій в контексті безпеки України. Україна та міжнародна безпека: між теорією та практикою. 2018. С. 132–148.

Андрій САМОТУГА

старший науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0001-9802-0226>

**ІНСТИТУЦІЙНА ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКИМ ІНФОРМАЦІЙНИМ
КАМΠΑНИЯМ У ЄС І ПИТАННЯ ДІЄВОСТІ САНКЦІЙ**

Європейський Союз, прагнення України до членства у якому офіційно підтримуються самими інституціями ЄС, засновано на цінностях свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини. Одним із елементів свободи, як зазначено в установчих актах ЄС, є свобода вираження поглядів та свобода отримувати і поширювати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів, що полягає, серед іншого, у вимозі поважати свободу та плюралізм медіа [1]. Поряд зі свободою однією з опор євроспільноти визнано безпеку, без якої неможливе вільне й неупереджене функціонування інформаційного простору. В останні десятиліття він, через почастищення зловживання свободою слова, зазнає зовнішнього деструктивного впливу, переважно з боку Російської Федерації, яка цілеспрямовано здійснює гібридну агресію, складовою якої є інформаційна війна у її класичних формах – пропаганди й дезінформації, націлених на підірив європейської

єдності та послаблення підтримки України.

Росія проводить зовнішні дезінформаційні кампанії через різні засоби медіа: донедавна – масово доступним телебаченням, нині – переходить у соціальні мережі за допомогою мемів, фейкових акаунтів та фальсифікованого контенту. Бути мішенню російської дезінформаційної кампанії не є чимось новим для Євросоюзу. Ще з 2015 р. офіційні особи ЄС та експерти з дезінформації відстежили понад 17 тис. випадків створеної Росією антиєвропейської пропаганди. Лише перше півріччя 2024 р. відзначилося 1,5 тис. такими випадками. У 2014 р. спрямована проти ЄС дезінформація різко зросла після анексії Росією Криму та поширення насильства на Донбасі. Після початку повномасштабної агресії проти України у 2022 р. використання Росією дезінформації проти ЄС та окремих держав-членів різко зросло, а сама Україна посідає центральне місце в російських дезінформаційних наративах, що переосмислюють війну в Україні як конфлікт, розпочатий інтересами та упередженнями Заходу. Росія також стверджує, що її війна проти України фактично мала оборонний характер, а «спеціальну військову операцію» розпочато лише тому, що «США, ЄС та НАТО планували напасти на Росію з території України» [2].

Поряд з Україною основним об'єктом російської дезінформації продовжує залишатися Німеччина – найпотужніша економіка ЄС і країна з найбільшою зараз у Європі кількістю (понад 1 млн) українських біженців. Як стверджується в одному з досліджень, мережа на базі «X», що складається із щонайменше 50 тис. фальшивих акаунтів, створила понад 1 млн. твітів, спеціально націлених на послаблення підтримки німцями України, з метою дискредитації німецького уряду, який, за твердженням російської пропаганди, «завдає шкоди власним громадянам у період економічних труднощів, жертвуючи їхнім добробутом заради підтримки України» [3]. Отже, знадобився здавна випробовуваний тоталітарними практиками один із інструментів упокорення та згуртованості мас – «призначати» «винуватих» у соціально-економічних негараздах та неспроможності влади їх подолати: для більшовиків – це старорежимні контрреволюційні елементи; для нацистів – євреї; для сучасних, на жаль, західних популістів – спочатку мігранти, а згодом Україна та її біженці – переважно діти й жінки, яких російська пропаганда таврує як жебраків, соціальних утриманців, повій тощо, чоловіки та брати яких вбивають російських солдатів, що воюють із «київським нацистським режимом, який прийшов до влади через державний переворот 2014 р.». Як наслідок, українські біженці в Європі часто потерпають від насильства і погроз: сексуальні домагання, підпали будинків та авто, побиття і навіть убивства.

У зв'язку з цим перед інституціями ЄС постала необхідність певного відходу від норм і принципів свого первинного права через «позитивне», з обмежувальною метою втручання в інформаційну сферу. Окремі держави-члени ЄС почали застосовувати обмеження на діяльність російських телерадіоресурсів «Russia Today» (далі – RT), «Sputnik» тощо переважно шляхом призупинення чи позбавлення ліцензій на мовлення, що здійснювалося найпоширенішими європейськими мовами, причому їхніми ж носіями. Вже через кілька місяців після початку повномасштабного вторгнення діяльність російських медіаресурсів було повністю заборонено в країнах Балтії, у Польщі, Молдові та Греції, тоді як у більшості країн ЄС російські канали лише частково вимкнули. Втім продовжується їхнє мовлення в європейських країнах – не членах ЄС [5]. Приміром, функціонуючі в Сербії (з 2008 р. країна-кандидат на членство у ЄС) російські медіа через спорідненість мов легко споживаються аудиторіями сусідніх держав-членів ЄС – Хорватії та Болгарії, не говорячи вже про решту балканських країн, для населення яких сербська є майже другою рідною мовою. І це попри навіть те, що з початку російської війни проти України у 2022 р. ЄС ухвалив 13 санкційних пакетів проти Росії. П'ять із них включають обмеження діяльності медіа, які перебувають під прямим або опосередкованим контролем РФ та ведуть прокремлівську пропаганду – серед них також RT і Sputnik. Це стосується всіх засобів передачі та розповсюдження – кабельного, супутникового, IPTV1 (інтернет-телебачення), платформ, веб-сайтів і програм. Крім того, обмеження поширюються на всі країни ЄС і мають пряму дію [6].

Базовими санкційними антиросійськими актами Євросоюзу є Рішення Ради (ЄС) 2014/145/CFSP та Регламент Ради (ЄС) № 269/2014 від 17 березня 2014 р. про обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України. Ці акти стосуються осіб, організацій та органів РФ, пов'язаних, зокрема, зі здійсненням інформаційної політики та створенням і просуванням інформаційних, комунікаційних та цифрових технологій [7].

На основі цих документів упродовж подальших років було прийнято кількасот актів вторинного права ЄС (резолюції, імплементаційні регламенти та ін.), націлені на підтримку

України, зокрема фінансову й гуманітарну, та протидію російській антиукраїнській, антиєвропейській інформаційній кампанії. Серед актів останнього часу найбільш значущими, на наше переконання, є, принаймні, такі:

1) Рішення Загального суду (Великої палати) від 27.07.2022 «RT France проти Ради Європейського Союзу». Його суть у тому, що «RT France» подав позов проти актів Ради. Телевізійна служба посилалася на чотири аргументи, стверджуючи про порушення прав на захист, свободу слова та інформації, права на ведення бізнесу та принципу недискримінації за національною ознакою, що ставить під сумнів компетенцію Ради приймати оскаржувані акти. Заяву «RT France» про скасування актів Ради було відхилено в повному обсязі. Це було перше рішення, винесене Великою палатою за прискороною процедурою [8];

2) Резолюція Європарламенту від 08.02.2024 щодо «Russiagate»: звинувачення у втручанні Росії в демократичні процеси ЄС (2024/2548(RSP)). Прийняття цього документа було зумовлено ситуацією, коли 2024 рік мав стати вирішальним виборчим роком і кілька президентських, національних, місцевих і регіональних виборів мали відбутися в державах-членах на додаток до виборів до ЄС, оскільки європейські вибори 2024 року, ймовірно, були особливою мішенню для кампаній з дезінформації на місцевому, регіональному та на рівні ЄС, включаючи навіть підкуп Росією депутатів Європарламенту [9];

3) Резолюція Європарламенту від 23.01.2025 щодо дезінформації та історичних фальсифікацій Росії для виправдання її агресивної війни проти України (2024/2988(RSP)). У ній, серед іншого, наголошено, що Росія розгорнула дезінформаційну кампанію історичного ревізйонізму з метою заперечення України та її національної ідентичності, державності та самого існування, а також з метою виправдання своїх претензій на особливі сфери впливу, що нагадує те, як Радянський Союз домовився був із нацистською Німеччиною про вторгнення й окупацію частин Польщі та Румунії, а також країн Балтії та України за пактом Молотова-Ріббентропа; сьогодні Росія становить особливу загрозу для Польщі та країн Балтії через цей тип історичного ревізйонізму; День Перемоги, який відзначається щорічно 9 травня, був перетворений нинішнім російським режимом на інструмент пропаганди війни, використовуючи наратив про «визволення Європи від нацизму» і, таким чином, ігноруючи наступну радянську окупацію країн Балтії та підкорення Центральної Європи [10];

4) Регламент Ради (ЄС) 2025/395 від 24.02.2025 про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні. Згідно з цим актом, прийнятим у день третьої річниці початку повномасштабної війни Росії проти України, інституції ЄС продовжуватимуть заходи з призупинення дії ліцензій на мовлення в ЄС російських медіа, що перебувають під постійним контролем російського керівництва, і заборони на трансляцію їх контенту. З огляду на серйозність ситуації та у відповідь на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні, необхідно, відповідно до Хартії основних прав ЄС, зокрема права на свободу вираження поглядів та інформації (ст. 11), запровадити подальші обмежувальні заходи для призупинення діяльності певних медіа в ЄС. Ці заходи мають зберігатися доти, доки не буде покладено край загарбницькій війні проти України й поки Росія та її медіа не припинять пропагандистські дії проти ЄС та його держав-членів [11].

У руслі відповідних законодавчих заходів Рада ЄС 17 травня 2024 р. вирішила призупинити мовлення на території Євросоюзу ще чотирьох медіа, які поширюють та підтримують російську пропаганду та загарбницьку війну проти України: «Voice of Europe», «РИА Новости», «Известия» та «Российская газета».

Втім, реакція ЄС на російські інформаційні атаки виявилася надто запізнілою – *post factum*, а дієвість оголошених санкцій – не надто переконливою. Результати виборів до Європарламенту 2024 р., незважаючи на збереження більшості місць за проукраїнською Європейською народною партією, свідчать про зростання антиукраїнських настроїв, коли в Угорщині, Франції, Чехії, Австрії та Бельгії першість на виборах здобули праві та ультраправі партії, прихильники яких виступають за скасування допомоги Україні й антиросійських санкцій та за депортацію українських біженців. Ще більш приголомшливими виявилися результати парламентських виборів у Німеччині, де, незважаючи на перемогу партії проукраїнського політика Ф. Мерца, друге місце здобула в Бундестазі проросійська «Альтернатива для Німеччини», зібравши майже всі голоси у східних (постсоціалістичних) землях. А найбільш промовистою ситуація склалася з президентськими виборами в Румунії навколо лідера першого туру – кандидата, який швидко здобув популярність виключно через соціальні мережі за втручання Росії. Отже, вступ до ЄС не може відразу цілком гарантувати країні та її громадянам інформаційну безпеку, бо для цього потрібні роки чи навіть

десятиліття формування інформаційної культури суспільства та його контрпропагандистської і навіть антикорупційної стійкості, рівень якої достатньо різниться в Європі за географічною ознакою: вищий, звісно, на півночі.

Зважаючи на викладене, можна зробити такі висновки, обґрунтовуючи слабкість контрпропагандистських санкцій ЄС: 1) декларативний характер більшості актів ЄС, як і міжнародного права, загалом, у яких перевага надається принципам над нормами, а також перенасиченість різного роду констатаціями; 2) відсутність в актах не лише механізму, а й навіть санкцій, зокрема за порушення проголошених принципів; 3) відсутність у керівних структурах ЄС інституційних гарантій реалізації прийнятих актів; 4) перетікання інформаційних ресурсів із традиційних засобів медіа (преса, радіо, телебачення) в Інтернет та соціальні мережі, які існують на американських (Google, Meta, «X», Bing,), європейські представництва яких розташовані переважно в Ірландії, китайських (TikTok, Baidu) і навіть російських (Rambler, Yandex) платформах і пошукових системах. Попри прийняте ЄС у 2022 р. інформаційне антимонопольне законодавство (DMA – Digital Markets Act та DSA – Digital Services Act), Євросоюз, особливо після зміни на початку 2025 р. президанської влади у США, безпековими гарантіями яких він користується, не наважується поки що на його активну імплементацію. Так само і щодо Китаю, який у 2024 р. став найбільшим торговим партнером ЄС з імпорту та третім за величиною партнером з експорту [12], та Росії, імпорт скрапленого газу із якої до ЄС за перші 15 днів 2025 р. зріс на 14 % порівняно з аналогічним періодом минулого року, перевищуючи, взагалі, всі показники від 2018 р., що надає російській владі додаткові кошти для ведення війни в Україні [13].

У зв'язку з цим для ефективного стримування російської дезінформації потрібні різні методи. По-перше, Польща запропонувала створити трансатлантичний альянс для боротьби з російською дезінформацією. По-друге, ЄС повинен бути впевнений, що надасть Україні необхідну допомогу для перемоги у війні, адже війна триває і підтримка населення ЄС зменшується, європейці будуть більш сприйнятливими до дезінформації через втому від конфлікту. По-третє, офіційні особи повинні вирішити деякі проблеми ЄС, які російська дезінформація перебільшила. Без вимірних дій і структурних реформ, включаючи різке покращення інновацій, пошук нових ринків, досягнення енергетичної та сировинної безпеки й вирішення європейської демографічної кризи, боротися з російською пропагандою та дезінформацією буде безглуздо. Пересічні громадяни побачать проблеми в європейському суспільстві, і Росії знадобиться легкий поштовх, аби спровокувати невдоволення серед вразливих верств населення.

Зі свого боку, Україна має, нарешті, прийняти законодавство щодо регулювання соціальних мереж, адже окрім суто констатацій у програмних документах справа кардинально не зрушилася. Наприклад, у прийнятій менш як за два місяці до повномасштабного російського вторгнення Стратегії інформаційної безпеки йдеться про загрозу з боку соцмереж лише праві особи на приватність [14]. У зв'язку з цим необхідні законодавчі заборони чи, принаймні, обмеження на користування ними неповнолітніми, які часто стають об'єктами не лише інформаційно-світоглядних антиукраїнських маніпуляцій, а й згодом залучаються до виконання розвідувально-диверсійних завдань ворога як у прифронтових регіонах, так і в глибокому тилу.

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

2. Sukhankin S. Russian Disinformation Targets the European Union (02.10.2024). URL : <https://jamestown.org/program/russian-disinformation-targets-the-european-union>.

3. Rosenbach M., Schult Ch. Baerbocks Digitaldetektive decken russische Lügenkampagne auf 26.01.2024. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/desinformation-aus-russland-auswaertiges-amt-deckt-pro-russische-kampagne-auf-a-765bb30e-8f76-4606-b7ab-8fb9287a6948>.

4. Nabozhniak O., Tsekhanovska O., Castagna A. et al. Revealing Russian influence in Europe: Insights from Germany, France, Italy and Ukraine. Kyiv : Institute of Innovative Governance, 2023. 89 p.

5. 30 країн Європи вимкнули зі свого етеру російські пропагандистські канали (29.03.2025). URL: <https://chytomo.com/30-krain-ievropy-vymknuly-zi-svoho-eteru-rosijski-propahandystski-kanaly/>.

6. Stoycheva R. Two years later: Why are Sputnik and RT still accessible within the EU? (March 2024). URL: <https://www.kas.de/documents/281902/281951/Two+years+later+-+Sputnik+u.+RT+in+EU.pdf/2b0cf772-080a-9d35-f174-66cddef72f61?version=1.0&t=1711438244444>.

7. Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: [http://data.europa.eu/eli/dec/2014/145\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2014/145(1)/oj).

8. CJEU Case T-125/22 | RT France v Council (2022). URL: <https://www.europeansources.info/record/cjeu-case-t-125-22-rt-france-v-council/>.
9. European Parliament resolution of 8 February 2024 on Russiagate: allegations of Russian interference in the democratic processes of the European Union (2024/2548(RSP)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024IP0079&qid=1737923509287>.
10. European Parliament resolution of 23 January 2025 on Russia's disinformation and historical falsification to justify its war of aggression against Ukraine (2024/2988(RSP)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0006_EN.html.
11. Council Regulation (EU) 2025/395 of 24 February 2025 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R0395&qid=1741734560584>.
12. Касіян В. Імпорт із Китаю до Євросоюзу зріс удвічі за 10 років (04.03.2025). URL: <https://biz.liga.net/ua/all/novosti/import-iz-kytaiu-do-yevrosoiuzu-zris-udvichi-za-desiat-rokiv>.
13. EU devours Russian gas at record speed despite cutoff / by G. Gavin & G. Coi (16.01.2025). URL: <https://www.politico.eu/article/eu-devouring-russian-gas-at-record-speed-despite-cut-off-sanctions-war-ukraine/>.
14. Стратегія інформаційної безпеки : затв. Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>.

Василь СЛІПЕНЮК

доцент кафедри державознавства,
права та європейської інтеграції
Інституту публічної служби
та управління Національного
університету «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна),
доктор філософії в галузі права
<https://orcid.org/0000-0003-1879-5596>

**МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА ЯК ФАКТОР
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Одним із елементів міжнародної співпраці, що має значний вплив на розвиток країн, особливо в умовах кризових ситуацій, є міжнародна підтримка. Саме з одноголосного визнання України як держави на міжнародній арені в 1991 році розпочався новий етап нашої державності – етап незалежності, за який сьогодні українці самовіддано борються в протистоянні з росією. Для України, яка понад десять років протистоїть збройній агресії російській федерації, міжнародна підтримка є не лише свідченням ментального прийняття її позиції світовою спільнотою, а й є вагомим фактором забезпечення національної безпеки, що й актуалізує потребу у відповідних наукових дослідженнях.

Міжнародна підтримка держави являє собою комплекс заходів, які здійснюються іншими країнами, міжнародними організаціями або неурядовими організаціями з метою допомоги певній державі у вирішенні її соціально-економічних, політичних або гуманітарних проблем.

Різноманітність міжнародної підтримки знаходить своє відображення у різних формах. В контексті національної безпеки України з початком повномасштабного вторгнення це, насамперед, виразилось у дипломатичній підтримці, що включає заяви, резолюції, переговори союзників нашої держави, спрямовані на вираження солідарності з нашою державою та посилення її позицій на міжнародній арені.

Окрім публічних заяв очільників різних держав, підтримка України щодо її незалежності, цілісності та суверенності проявляється в резолюціях ООН, які стали важливим інструментом для формування міжнародної реакції на агресію. Так, 2 березня 2022 року Генеральною асамблеєю ООН ухвалено резолюцію «Агресія проти України», в якій засуджено вторгнення Росії в Україну й закликано РФ негайно вивести війська з української території [2]. Подібна дипломатична підтримка триває й нині та є закликом до дотримання міжнародного права, що підкреслює важливість колективної безпеки та стабільності в світі.

Крім дипломатичної підтримки, міжнародна спільнота також активно надає Україні військову допомогу. Це включає постачання озброєнь, техніки, а також навчання українських військових. За інформацію видання Business Insider, починаючи «з 2022 року Україна